

СВЕМИР И ХАИКУ

ТАМАРА ЛУЈАК

„Белег“, Београд
E-mail: belegbg@gmail.com

Резиме: Рад износи разматрања „основе“ хаикуа, „математичке“, односно „астрономске“ потке уткане у његову структуру, астрономска и митолошка тумачења „основних“ (видљивих и невидљивих) бројева који су употребљени у грађи хаикуа.

Кључне речи: астрономија у хаику поезији, хаику, поезија, митологија

Бројеви кореспондирају са свим стварима у природи, стварајући тако изузетно снажне симболичне изразе.

Авиа¹

Бројеви управљају свим стварима.

Питагора²

Бог је први архитекта и модератор који је означио свет космичким цирклом.

Волтер Вулф³

---

¹ <https://www.whats-your-sign.com/spiritual-meaning-of-numbers.html>

² <https://mysticalnumbers.com/>

³ Живојин Р. Андрејић, *Универзална условљеност оријентације храмова у простору према сунцу од мезолита до хришћанства*, стр. 417, Зборник радова конференције „Развој астрономије код Срба VIII“, Београд, 2016.

1. УВОД

Свет је саздан на моћи **бројева**.

Хаику, једна од најкраћих поетских форми, најомиљенија је лирска врста у Јапану. Може се исписати као синтаксичка целина и у више стихова, мада се раније тај исказ саопштавао само у једном стиху од 17 слогова. Хаику се формирао као самосталан жанр онда када се као „отварајући стих“ (хоку) издвојио из дуже песме (хаикаи), која се неговала нарочито у XVI веку. Термин хаику уведен је тек пред крај XIX века, када је Масаока Шики извршио реформу хаикаки традиције и хаикаи поезије као старомодног модела.

У овом тексту, пре свега, желели смо да се осврнемо на магију бројева у хаику поезији. Не тврдимо да су они који су ковали прве хаикуне имали у виду баш ова и само ова, ако и икаква, значења бројева у виду (нека им, у крајњој линији, попут веровања нашег народа, нису ни била позната), али ништа на овом свету није случајно... Тако се кроз ову магичну (непознату или мало познату) раван бројева могу прочитати и многе (не)свесне поруке негдашњих (јапанских), али и данашњих (домаћих) хаићина.

Најстарија збирка кинеских песама је *Ши-Кинг (Књига ода)*. Стих у песмама које су ушле у ову збирку је обично од *четири* речи, са сликом. Песме су испеване између XX и VI века п.н.е, а можда и раније. Песници певају о љубави, лову, земљорадњи, свадби, свечаности, пролазности живота, Богу. У идућем периоду, који се завршава у II веку н.е. стих је од *четири, пет и седам* речи. Пева се о љубави, изражава туга због смрти, због растанка са милима и драгима, због проласка младости.

Као трећа фаза у развиту, може се узети поезија између VI и IX века. Машта узима све више маха, језик постаје све музикалнији и лакши. Краткоћа је главна одлика кинеске песме, која се не цени по ономе шта изражава, већ по ономе шта наговештава. Омиљена је и песма од *осам*, и епиграм од *четири* стиха. Главне теме су: таштина људске славе и силе, лепота жене, природа. (За разлику од западног човека, који сматра да Природа треба да му служи, те живи како би је покорио, потчинио себи, својој вољи и својим потребама, човек са Истока живи у сагласју са Природом, он је њен тихи, неприметни следбеник, њен слуга, велики поштовалац и, зашто да не, љубавник.) Овде се поезија попела до свога врхунца.

Најстарије јапанске песме, које су настале по узору на кинеске, потичу из VI и VII века н.е. У јапанској лирици, уопште, која је главни песнички род у Јапану, има савршених слика, финих импресионистичких скица, производа савршеног сликарског ока. Пева се о љубави, вину, неизвесности живота, лепоти природе (главна тема). Може се слободно рећи да је јапанска поезија од почетка била у блиској вези са свим оживљавајућим силама света

природе. Она је, као одраз истине о свету, увек сматрана једним од најважнијих видова космоса.⁴

Најомиљенији размер зове се *танка* или *вака*. Састоји се од *пет* стихова, који долазе један за другим са 5, 7, 5, 7, 7 слогова. Фраза је срећна, версификација мелодична; осећање истинско. Сем *танке* има свега још две песничке форме, од којих једна, *нага-ута*, није ништа друго до *танка* са неодређено повећаним бројем стихова; а друга, *хајкај*,⁵ опет је *танка*, само без два последња стиха. *Нага-ута* је готово сасвим занемарена после VIII века.⁶

Хаику песму, дакле, првенствено одређује њена форма, која нас овде занима, значи форма од 5-7-5 слогова.⁷ Укупан збир слогова у једној хаику песми износи 17, што кад се сабере (1+7) даје број 8.

Класичан јапански хаику најчешће је записиван у једној вертикалној колони, као моностих са 17 онђија (звучних јединица, слогова). Иако прекиди нису били физички видљиви, било је очито на основу разматрања садржаја (и на основу звучне интерпункције која постоји у јапанском језику) да је већина песама била подељена у *три* дела, први са 5, други са 7 и трећи са 5 онђија, са граматичком паузом после првог или другог стиха (ређе у средини другог стиха). Ова троделна форма, са својим асиметричним груписањем 5-12 или 12-5 онђија, слогова, може се сматрати стандардним форматом јапанског језика⁸ (и таквим ћемо га и разматрати).

Зашто је узета баш та форма са скривеним бројевима *један, два и четири* - ако хоћемо да усложњавамо причу, а хоћемо (јер хаику граде и изостављене речи (односно бројеви), које говоре истом снагом као и оне уткане,⁹ баш као

⁴ „Хаику новине“, бр. 26, Бања Нацуиши, *Глупост и поезија*, стр. 14, Ниш, 2011.

⁵ Под речју *хајкај*, односно *хаикаи*, подразумева се првенствено стара песничка форма *хаикаи но ренку*, што се може превести као „венац комичних стихова“ (реч *хаикаи* изворно значи „комика“). Он је састављен од тридесет шест до сто стихова, нанизаних тако да се дужи стих (5/7/5) и краћи стих (7/7) наизменично појављују. Сваки стих се надовезује на претходни, стварајући нову песничку слику, уз промену теме и годишњих доба по одређеном редоследу. То је колективна песничка игра, у чијем стварању обично учествује два до шест аутора: *Вранчева прича*, Изабране хаику песме из Едо периода, стр. 7-8, Београд, 2011.

⁶ Српска књижевна критика“, Владета Поповић, *Развитак српске лирике с обзиром на светску*, стр. 453, Београд, Нови Сад, 1983.

⁷ Без ритма као основе не би био могућ песнички отворени говор, не би било могуће преиспитивати друштвене и религиозне теме, нити унутрашњи песнички монолог; Димитар Анакиев, *Поезија као средство духовности*, „Хаику новине“, бр. 32, стр. 5, Ниш, 2017.

⁸ Освит, Дим Кацијан, *Хаику буквар*, бр. 8, стр. 12-13, Београд, 2011.

⁹ Вредност светла мерљива је његовом сенком, а свака реч значи оно што и њено ћутање. Адекватност казивања није садржана у изреченом, већ у његовом наговештеном, слућеном, подразумевајућем смислу: Бојан Јовановић, *Дух паганског наслеђа*, стр. 13, Београд, 2015.

што и хаиге (слике, графике које чине са хаикуюм нераскидиву целину) белином говоре истом јачином као и потезом четкице)¹⁰ – уграђеним у структуру самог хаикуюа: једном се јављају бројеви 7, 8, 12 и 17; број 5 је удвостручен (односно утростручен, ако рачунамо и паузу, киређи); док четири различита броја учествују у грађи хаикуюа: 5-7-17 (1+7)→8, односно *пет* – уколико рачунамо и прекид, киређи („означен“ бројем 12) - који се, бар у нашем језику, пише у *три* реда? Ево једног од могућих објашњења:

2. МАГИЈА БРОЈЕВА

Бројеви су једна од важнијих категорија у митолошкој слици света, јер представљају средство за уређивање и моделовање Васељене.¹¹ Сумери, Египћани и Кинези веровали су да непарни бројеви представљају дан, белину, топлоту, ватру и сунце, док парни бројеви изражавају ноћ, таму, хладноћу, материју, воду и земљу. У древним мистеријама, непарни бројеви доводе се у везу са небом и дугом, а парни у везу са Земљом и материјалним светом; непарни бројеви изражавају мужевност, снагу, моћ и креацију, док парни изражавају женски принцип, пасивност и облик.

Према мишљењу питагорејаца бројеви су кључ за хармоничне законе космоса, који због тога представљају симболе божанског поретка света. Тако се сваки облик може изразити бројевима – све је број. Како су бројеви били елементи свих ствари, па и самог космоса, тако су питагорејци сматрали да је космос музички инструмент чију скалу одређују бројеви.

За сваки број питагорејци, али и мистици, везивали су неки људски атрибут: *један* означава разум, симбол је космоса, *један* је од божјих

---

¹⁰ Јапанска култура је и култура неизреченог. Невербална комуникација саставни је део тог „царства значења”. Могло би се рећи и да је она њено суштинско или везивно ткиво. Наиме, само онај ко је у стању да дешифрује невербалне знакове комуникације има увид у потпуни смисао. То илуструје и суштина сликања кинеским мастилом, која се састоји у „простору, скраћивању, у ономе што је остављено „ненацртано“, каже Кавабата. Кинески сликар Чин Нунг је рекао: „Кад добро насликате грану, ви чујете хук ветра”. Јапанска естетика почива на асиметрији, несталности и на сталној варијацији између пуноће и празнине, сугеришући протицање и пролазност ствари кроз ефемерност људског доживљаја: Слободан Прошић, *Естетика Јапана*, „Освит“, бр. 9, стр. 48-49, Београд, 2011.

Песма између речи и ћутње, балансира облике и празнину, освајајући за нас све те просторе до којих наш дух може да досегне, и стварајући нас уз пут: Драгослав Андрић, *Антологија старе јапанске поезије*, стр. 7-9, Нови Сад, 2004.

Мелодију хаикуюа, свакако, одређују склад и контраст употребљених речи, али се његова дубина мери нечујним батом оних речи које су могле бити употребљене, а свесно су изостављене. Као што боју неког музичког тона чине виши хармоници, тако и укус тој једној мисли дају све оне речи које нису написане, али се налазе у аури песме (Небојша Симин).

¹¹ *Словенска митологија, енциклопедијски речник*, стр. 53, Београд, 2001.

атрибута, један увек даје себе, било да се дели или множи са самим собом; *два* означава мишљење, дилему, материјални принцип, иманенцију земаљског света, западни херметисти сматрали су да је два у знаку ђавола, Сатанино начело; *три* означава креативност и маштовитост, три су жеље, противника, помагача, понављања у бајкама, три пута Бог помаже, крстимо се са три прста, верујемо у свето Тројство; *четири* означава праведност, толико се слова налази у божјем имену код многих народа (*Lord*, енг; *Deus*, лат; *Gott*, нем.); *пет* означава брак (као јединство првог мушког и првог женског броја), али и јединство човека са космосом; *седам* се сматра светим бројем, јер је седам дана стварања света, седам је дана у недељи и седам месечевих мена; *осам* је број блаженства у Јеванђељу по Матеји, а представља и супротности; *дванаест* означава просветљење, велика дела; *седамнаест* представља узвишеност.

Све моћи Природе налазе се у бројевима од један до седам, све тајне божанске и творачке. Један је јединство, почетак, два разноликост, три је савршен број (израз свеукупности и довршености), четири је божанска правда, пет садржи творачка начела у космосу, док седам симболизује крај циклуса; дванаест пак означава напредовање, а седамнаест чистоту.

Бројеви се нису сматрали мерним јединицама, већ почетком свих ствари, самим тим владајућом и нествореном споном вечитог истрајавања ствари у унутрашњем свету (Филолај, V в.п.н.е.).

Мистика бројева била је саставни део фолклора многих народа. Осим тога, хришћанство је од самог почетка придавало велику пажњу одређеним бројевима. Стални бројеви су по многим веровањима магични, а запажени су као стални у природи: *једно* је сунце, месец, Земља, срце, рођење, смрт и др; *два* су ока, уха, руке и др.

Грци су веровали да је бројеве пронашао Паламед, један од највећих митских проналазача, који је заслужан и за проналазак слова, мера и новца. Паламед је дао и прве писане законе и научио људе да деле време на часове, месеце и године.

По другој легенди, Прометеј је био тај који је људима подарио ум, научио их да граде куће, открио им кретање звезда, подарио им бројеве, писмо и памћење. По веровању Египћана, бог Теут је био тај који је пронашао бројеве и слова.

Једна слика вреди колико хиљаду речи.

Јапанска пословица

„Свети бројеви“ имају сакрални квалитет, почевши од Бога створитеља, који се као „пра-један“ појављује у двојности. Број *један* био је посебан, јер је симболизовао самог Господа, али и постојање једне Земље, једног Неба и једног Космоса. *Један* је свеопштост.

Број један је симбол Бога, космичке светлости, прапочетка, праматерије, прадуха, али и човека изузетне духовности. Означава савршенство, небо, небеску хармонију, душу васељене. Планетарни еквивалент броја један је

сунце, симбол живота, дана, светлости, стварања, животног даха, нових почетака, инвентивности, генијалности, изворности и блиставости.

Принцип једног огледа се и у јапанским митовима: Вака-хируме (млада девојка сунца) персонификација је јутарњег сунца; Ниги-хаја-хи (нежно, брзо сунце) сишло је са неба у небеском каменом чамцу, и постало вођа једног од племена које је покорио Тиму Теноа (Цинму Теноа), први владар Јапана (чије се право име, Каму-јамато-ихаре-бико, преводи као „божанска владавина богиње сунца Аматерасу у њеном земаљском царству“); Хируко која се помиње као прворођено од свих божанства, означава дете пијавицу, али може значити и „Дечак сунца“; Хируко је било мушко божанство Сунца које је временом заборављено.

Хаику се у Јапану и даље пише онако како се писао од давнина, у једном, вертикалном реду (што омогућава да се одмах визуелно несвесно перцептира), док су на западу одомаћена три, хоризонтална, стиха (јер овакав стил писања више одговара језику запада). Сви успешни хаикуи састоје се од два дела који садрже две слике. Изузеци се понекад називају „хаикуи од једне слике“.¹²

Крајем седамдесетих година XX века, развио се, под утицајем традиционалног хаикуа писаног у једном, вертикалном реду, такозвани, *моноку*, хаику писан у једном, хоризонталном, реду. Обично има мање од 17 слогова, и најчешће нема знакове интерпункције, али има, понекад, цезуру (паузу, киређи). Како знакови интерпункције недостају, тако моноку омогућује више ишчитавања истог хаикуа.

Добро смејање и дуг сан **два** су најбоља лека.

Ирска пословица

Одлука да настани свет, обавезала је Створитеља да изађе из себе. Стварање света је у знаку **два**. *Два* је жена. Матрикс. Рађање. Два није умножавање један, него његово половљење.

Природа има, поред све своје вештине, од почетка до краја васионе, само једну једину материју. И са том једном материјом с две особине, она ствара ове своје шарене разноврсности, које се ни у сну не могу сневати. Она даје по својој вољи облик материји и ствара **звезду**, песак, ватру, воду, дрво, човека.¹³

Број два симболизује стварање облика. То је други промишљени чин након стварања и први парни број. Симболизује велику мајку, Земљу, врховну материју, али и магију, тајно учење, као и подземни свет, царство мртвих. Планетарни еквивалент броја два је **месец**, симбол жене, породичног

¹² Крис Линдбек, *Како писати хаику, Јукстапозиција и киређи*, „Хаику новине“, бр. 29, стр. 8, Ниш, 2015.

¹³ Р. В. Емерсон, *Духовни закони*, стр. 178, 200-01, Београд, 2012.

живота, временских токова, материјалности, промишљености и непостојаности.

Верује се да је врховни бог афричких народа Догон и Бамбара (западни Судан), створио космичко јаје које је поделио на две близаначке постељице, од којих је свака у себи крила пар близаначких номоа; док су Пуебло Индијанци сматрали да је Мајка васељене послала близанце, Масевија и Ојојева, да поставе сунце на небо и поделе људе на племена.

У кинеској митологији често се приказују два змаја која се играју бисером (громовном лоптом), чиме призивају плодносну кишу. У јапанској митологији забележено је слично веровање: бог мора, Ватацуми, често замишљан у облику змаја, имао је две магичне кугле: једна од њих, Шихомицутама, могла је да изазове поплаву, друга, Шихохирутама, сушу.

Како су Јапанци веровали да су планине, равнице, шуме, потоци и стене, дакле целокупна природа која их окружује, божанског порекла, тако су настала два култа која, уједињена, чине шинтоизам, религију која је снажно обликовала јапански народ. Први од ова два култа огледао се у поштовању богиње сунца. Други се огледао у схватању целокупне природе — не само промене годишњих доба, већ свега што чини средину у којој човек живи.

Јукстапозиција (низање једног поред другог), најчешћа техника писања хаикуа, сучељавање је два дела хаикуа који садрже две слике. Путем нејасно изражених асоцијација те су слике заправо две метафоре, које се узајамно подстичу, појачавају, сучељавају, што „ствара напетост која доводи до увида, интуиције, или осећаја дубине једног вида стварности; кретање, рођење је оно што води вишем нивоу свесности“.¹⁴

Хаику у форми дистиха ретко се среће код класичних јапанских песника. За ову форму определили су се Лафкадио Херн и Херолд Стјуарт, а чак је и Сеисенсуиу побегао по неки дистих.

Постоји, међутим, и тзв. „зип“ хаику, који је осмислио енглески хаиџин (ирског порекла) Џон Карли: 15 слогова писана у два реда са појавом цезуре (у виду два празна места) у оба реда. Ова нова форма стекла је многе противнике, али и поштоваоце и следбенике.

Хаику песме читају се (пред публиком) два пута, како би се пружила прилика слушаоцима да у њих у потпуности уроне (сматра се, наиме, да су сувише кратки да би слушалац могао у потпуности да их у себе прими при првом читању).

Једна топла реч може да угреје **три** зимска месеца.

Јапанска пословица

Број **три** означава договор, склад, равнотежу, савршеност и потпуност. Сматра се да је *три* савршен број, јер у себи садржи почетак, средиште и

---

¹⁴ Крис Линдбек, *Како писати хаику, Јукстапозиција и киређи*, „Хаику новине“, бр. 29, стр. 13, Ниш, 2015.

свршетак.¹⁵ Може да се посматра и као први „стварни“ број, а први производи геометријски лик – пошто три тачке затварају троугао, то је прва равна коју можемо да појмимо. Питагора¹⁶ је троугао тумачио као „почетак развоја“ у космичком смислу, јер од њега настају геометријски ликови попут правоугаоника или шестокраке **звезде**.

Ритуални акти, молитве и зазивања, понављали су се непаран број пута, јер су, по Платону, сви парни бројеви били злослутни. Тако се магијске чини понављају три или *седам* пута (то су уједно и најважнији бројеви у ведама), а молитва или „амен“, након ње, понавља се три пута. Благослови и клетве се исто изговарају три пута, а познато је како у хришћанској, тако и у хиндуистичкој и исламској традицији.¹⁷

Број три представља закон љубави и благодатности. Управља породицом и друштвеним животима људи. Носи у себи интелект и интуицију, број је среће и радости. Планетарни еквивалент броја три је **Јупитер**, симбол успеха, славе, материјалног благостања и среће.

Три је симбол и Божанског брака, јер садржи у себи први мушки (непарни) и први женски (парни) број, односно један и два, **Небо** и Земљу. Представља свеколику креацију, духовну и материјалну. Символизује и време: прошлост, садашњост и будућност.

¹⁵ Њиме се представља и Свето Тројство: Отац, Син и Свети Дух. По индијској митологији, свет је у знаку трију богова: Бrame, Шиве и Вишнуа, односно: бога творца, бога одржаватеља и бога рушитеља. У римској традицији Јупитер влада **небом**, Нептун морем, Плутон подземним светом. Јупитер држи три бакље, Нептун трозубац, а Плутон има троглавог пса. Исти је случај и са другим религијама: сумерском, вавилонском, индијском, јапанском итд. Мања се божанства чешће појављују у групама од три: мојре у Грчкој, норне у германској традицији. У специјалним приликама божанствима су приношене три жртве у жртвеним обредима древне Грчке и Рима.

¹⁶ Према Питагори, број један представља порекло свих ствари, број два представља материју. Број три је био идеалан, јер је имао почетак, средину и крај. Број четири означавао је четири годишња доба и четири елемента. Број пет представља брак, јер је збир два и три. Број седам је свети, јер је број **планета** и број жица на лири, и Аполонов је рођендан слављен седмог дана у месецу.

¹⁷ Јона је провео три дана у утроби кита, тама над Египтом трајала је три дана, три су чаробњака дошла да се поклоните тек рођеном детету у Витлејему, Исус се васкрснуо трећег дана, у бајкама се спомињу три сина (ћерке), три најбоља витеза или три најјача дива.

Групе од три актера одржале су се до дана данашњег у многим шалама. Реченице се обликују у троструком виду: говоримо о субјекту, објекту и предикату, о именици, придеву и глаголу, о садашњем, прошлом и будућем времену. И сам начин нашег деловања говори о тројству: делујемо мишљу, речју и делом. Чак се и казна састоји из три дела: кајања, исповеди и разрешења, а испаштање „чине“ молитва, пост и милостиња.

Тростих је данас у најчешћој употреби у хаикуу. У надреалном хаикуу полови су још ефектнији, јер је мисаони лук између првог и трећег стиха превелик, некад до неразумљивости.¹⁸ Иако се пишу у три стиха, многи савремени хаикуи немају 17 слогова, што је својеврсно разбијање стандардне 5-7-5 шеме. Добијајући тако на слободи, ова нова „врста“ хаикуа, задржала се у употреби и данас, и стиче све већу популарност, нарочито код млађих генерација.

Четири се ствари не могу вратити: изговорена реч, избачена стрела, протекли живот и пропуштена прилика.

Аранска пословица

Број **четири** симбол је тешког, мукотрпног рада. Означава утемељење, равнотежу, непресушан је извор снаге за рад. Представља закон Праведности, али и просветљеног човека, Богочовека (који повезује небеске и земаљске енергије) и небеске и земаљске креације. Планетарни еквивалент броја *четири* је **Сатурн**, чувар времена, племенити учитељ, онај који кочи, пригушује човекове страсти и враћа га у стварност, на прави пут.¹⁹

Број четири, по веровању Догона, означава женски принцип, док број три означава мушки принцип. Збир бројева четири и три, број *седам*, симболизује људску личност.²⁰ Кинези број четири сматрају неповољним, а *осам* повољним бројем, јер када се изговори, број четири наликује речи „умрети“, а број осам речи „расти“ (а то су веровање касније преузели Јапанци).

Четири небеска краља,²¹ по кинеској легенди, заштитници су падина планине Меру, будистичког раја. Одатле су, наводно, штитили **свемир** од напада злих сила и духова из четири различита правца.

Ниниги, унук богиње сунца Аматерасу, син бога Масаја а кацуа, имао је са Коноханом Сакуја-Химе (Принезом процвалог цвећа), кћерком Оојамацумија, божанства планине, двоје деце, од којих је млађи, Хоходемидеми, био ловац. Један од Хоходемидемијевих унука био је Ђиму Тено (Џинму Тено),

¹⁸ Драган Ј. Ристић, *Јукстапонирани поларитет*, „Хаику новине“, бр. 29, стр. 20, Ниш, 2015.

¹⁹ Шу, бог **неба** и светла, по веровању Египћана дизао је небо сваког дана и постављао га на четири стуба, који су служили као потпора небу, а који су познати као Шуови носачи. Четири Хорусова сина били су заштитници мумија. Њихови ликови често су приказивани на канопама, посудама у које су полагани унутрашњи органи: Војислав Кршић, *Лексикон религија, митологије и вјерских секти*, стр. 94-100, Београд, 2002.

²⁰ Јелена Аранђеловић Лазић, *Мит и систем света у уметности Догона*, стр. 60, Београд, 2001.

²¹ Будистима су познати као Дарма заштитници, док су на санскриту, код хиндуса, познати као Дева краљеви. Заштитник истока је Мо Ли Чинг, заштитник запада је Мо Ли Хаи, југ штити Мо Ли Ханг, а исток Мо Ли Шоу (прим. аут.)

први владар Јапана. Био је најмлађи од четворо браће и његов одабир за наследника показује првородство које, иако у некој мери признато у старом Јапану, није било универзално правило.²²

Четворостих, познат као *хаигва*, редак је у хаикуу, али се све чешће сусреће код песника из Велике Британије, попут Марлене Вилс и Џона Мартона. Хаигве се пишу са не више од једне, две речи у стиху. На тај су се начин највише приближиле јапанском, вертикалном, писању хаикуа у једном реду.²³ Постоје, наравно, и они аутори који употребљавају далеко више речи по стиху (три, четири или чак и пет), сматрајући да им је форма 5-7-5, недовољна за изражавање.

Онај ко постави питање, будала је следећих **пет** минута. Онај ко не постави питање, будала је заувек.

Кинеска пословица

Број **пет** је космички точак од *пет* божанских парова, из орфичко-питагорејског учења. У тој спрези стоји напетост слободе и предестинације. Грчки филозоф Аристотел сматрао је да универзум чини пет елемената: вода, земља, ваздух, ватра и етар. У средњем веку ово су виђење света прихватили алхемичари.

Број пет означава промене, симболизује закон извођења закључака из нових искустава. Као пентаграм симболизује трансформацију **космичких** креативних енергија, поклапање микрокосмоса са макрокосмосом, односно синтезу небеских и земаљских енергија.²⁴

Левијатан је морска неман која се спомиње у Старом завету. У књизи о Јову, о Левијатану се, поред Бехемонта, говори као о морском змају из хебрејских митова који је створен петог дана Постања. По предању нашег народа, цар свих људи и животиња имао је пет душа. Планетарни еквивалент броја пет је **Меркур**, симбол брзине, променљивости, писања, разговора и уговарања.

Кључ за проналажење једне од најзначајнијих звезда на нашем небу, **Северњаче**, лежи у броју пет: када се споје звезде које чине „задње точкове“ Великих кола, и кад ту дуж поновимо у истом правцу пет пута, пронађемо звезду, која се, као најсјајнија у сазвезђу Мала кола и најближа северном

---

²² Вилијем Џорџ Астон, *Шинтоизам, древна религија Јапана*, стр. 41-45, Београд, 2010.

²³ http://en.wikipedia.org/wiki/Haiku_in_English

²⁴ Покушај да се некако геометријски обележи пет Христових рана, подстакао је хришћане да прихвате антички симбол пентаграма, који је данас постао симбол неопагана и сатаниста.

небеском полу, увек налази на истом месту, а по којој су морепловци од давнина ноћу проналазили пут до куће.²⁵

Према ву ксингу, кинеској теорији о пет елемената, све ствари у свемиру – укључујући и *осам* (основних и секундарних) праваца на компасу – припадају једном од пет елемената – дрвету, ватри, води, металу и земљи. Ових пет елемената могу бити креативне силе, али и силе раздора.²⁶ По будистичком веровању, пет елемената који леже у основи света опажаја су: земља, вода, ватра, ветар и ваздух (празнина).

По кинеској митологији, легендарна планина Пенглај уздиже се на једном од пет острва, смештеним на источном крају мора Бохај, на којима је живело Осам бесмртника (о којима ће бити речи у даљем тексту). Тај Шан „Велика планина“ (код нас познатија као Таи), једна је од пет светих планина²⁷ у Кини и повезује се с митологијом зоре, рођења и обнове.²⁸

²⁵ Милутин Тадић, *Картографија или Карту читај – никога не питај*, стр. 53-54, Београд, 2010.

Треба нагласити да **сазвежђе** Малих и Великих кола (медведа) чини по *седам* (најсјајнијих) звезда. За сазвежђе Великог медведа, познатим и под именом „Седам тренова“, везане су многе легенде. У Јужној Кореји сазвежђе Велики медвед називају „Седам северних звезда“. Велики медвед једно је од ретких сазвежђа које се спомиње у Библији.

Хомер и Хесиод сазвежђе Велики медвед називају и Великим колима, вероватно по вавилонском сазвежђу (седам најсјајнијих звезда које припадају Великом медведу), које се везује за смрт и погребне ритуале. По овом су сазвежђу Вавилонци предсказивали помрачења сунца која су најављивала владареву смрт.

Многе таоистичке књиге говоре о седам **звезда** које чине руду Великих кола, сазвежђе Северног неба. За сваку од ових звезда тврди се да представљају једно од божанстава и један аспект среће. Од њих седам, три су божанства, познатија као Фук Лук Сау, најзначајнија као симболи који доносе срећу. (прим. аут.)

²⁶ На свету постоји пет натприродних сила: разне чаробњачке силе (својство да се може ићи кроз ваздух, да се могу узети разни облици, да се може учинити видљивим све што се жели); сила да се има божје ухо; да се знају мисли других људи; да се знају пређашњи животи и да се има божје око – сила натприродних сазнања.

²⁷ Свете планине Кине деле се у две групе, једну повезану са таоизмом и другу повезану са будизмом. Група повезана са таоизмом је позната као *Пет великих планина* (Таи Шан, Хуа Шан, две планине Хенг Шан, једна у провинцији Хунан, друга у провинцији Шангкси, и Сонг Шан), док је група везана за будизам позната као *Четири свете планине будизма* (Вутаи Шан, Емеи Шан, Џиухуа Шан и Путоу Шан): http://sh.wikipedia.org/wiki/Tai_Shan,

http://en.wikipedia.org/wiki/Sacred_Mountains_of_China#The_Five_Great_Mountains

²⁸ Феникс, бог *Четири* ветра, краљ свих птица, симбол је издржљивости – симболизује успон из беде и пепела до неслућених висина, успеха и богатства. Његова глава означава врлину, крила - осећај дужности и одговорности, леђа - примерено понашање, груди - хуманост и саучешће, док његов стомак означава поузданост. Пет боја које красе његово перје симболизују ових пет вредности.

Готово целокупна јапанска култура, укључујући и будизам, уметност и неимарство, развила се на тумачењу континенталне, азијске културе, те је древна кинеска петоделна космологија, заједно са теоријом пет елемената, представљала битан саставни чинилац средњевековне јапанске науке.

Петоделна теорија може се описати као начин размишљања по којем је човек у средишту, а које је усмерено ка универзалном процесу промене. Пет елемената представља пет основних твари за које је древна источњачка космологија веровала да изграђују целокупни универзум; својства тих елемената темељ су назива пет планета видљивих голим оком.

Када је превођење хаикуа у питању, једни се труде да пренесу основно значење, поруку, слику, атмосферу... хаикуа, док се други труде да све то уклопе у основну 5-7-5 шему. Многи ће преводиоци, међутим, одступити од тог правила, уколико сматрају да ће тиме хаику добити на лепоти, јасноћи израза, складу...

Назив кјоку (петостишје) користи се за „луду песму“ (сенрју), која прати исту шему 5-7-5, али за сенрју од самог почетка одлучујућу улогу као носилац структуре није играла ни реч за годишње доба (киго), ни секућа реч (киређи), већ је од пресудног значаја - карактер исказа текста. Све док се човек, ослобођен расуђивања о свету, сагледава само као саставни део универзума и појављује као такав, он је тема хаикуа. Ако, међутим, аутор чисто као посматрач напусти своје становиште и да свој коментар, како би на подругљиво-хумористички, иронични, или чак саркастични начин покрио извесне слабости карактера, онда он иступа субјективно и тиме следи интерес сенрјуа.²⁹ Сенрју, дакле, говори о људским слабостима, док хаику говори о природи. За разлику од хаикуа, сенрју не садржи киређи (реч која сече) и углавном нема киго, реч за годишње доба.

Ако нисте знали, хаику може и да се одсвира на клавиру. Композицију под називом „Хаику“ написао је 1950-51. године амерички композитор, музички теоретичар, филозоф, писац и извођач, Џон Кејџ. Свих пет делова који чине ову композицију (а сваки део један је музички хаику), гради се око

По једној од легенди, Тибет је некада био само дно великог океана све док пет отровних циновских змајева није изронило из океана и опустошило шуме, околину, растиње, животињски свет. Тада се појавило пет ружичастих облака, пет добрих вила које су победиле змајеве. Животиње су измолиле виле да остану са њима, да их не напусте када су им толико добра учиниле. Оне су их послушале, те су на истоку створиле велике шуме, на западу обрадиву земљу, на југу раскошне вртове и на северу бескрајне пашњаке. На крају су се претвориле, скамениле у пет главних хималајских врхова, с Чомолангу као највећом Планинском богињом: Радмила Гикић, *Намасте Индијо*, Саша Радоњић, „Речник српске путописне прозе“, стр. 110, Нови Сад, 1995.

²⁹ Клаус Дитер Вирт, *Хаику, сенрју, запави*, „Хаику новине“, бр. 32, стр. 8, Ниш, 2017.

пет, седам и пет четвртина ноте. Тишина игра важну улогу у овим комадима.³⁰

Седам пута падне праведник и опет устане; а безбожници пропадају у несрећи.

Библија

Већ у семитско доба „свети број“ **седам** има **космичко** значење (*седам* небеских сфера, седам планета, седам зидова који ограђују Подземни свет). Зато су и многи зигурати (свете куле), као нпр. вавилонски, имали седам спратова поређаних степенасто.³¹

Број седам (као збир 3+4, у нашем случају три сакривена и четири видљива броја) био је број савршенства и потпуности. У нашој народној мудрости, како приповеда наш познати песник и прозаиста Лаза Лазић, три је број божанске природе, а четири број земаљске природе (четири стране света, четири годишња доба, четири точка на колима итд.). Четири и три чине број седам. То је укупност – слога земље и **неба**.

Седам је носилац живота и извор је свих промена, јер и месец мења своје фазе сваких седам дана.³² Верује се и да свака седма година доноси промену у човековом животу, а постоји и народна изрека „Пашћеш седам пута, ал' ћеш се осми пут подићи“. Самураји су сматрали да све важне одлуке треба доносити између седам удисаја.³³ Планетарни еквивалент броја седам је

³⁰ <https://terebess.hu/english/haiku/cage.html>

³¹ Дрво живота које је представљено са седам грана, са по седам листова на свакој грани, можда је било модел за менору, седмокраки свећњак у јеврејској традицији. У Кини је на глиненој плочици из III в.п.н.е. представљено једно такво **Космичко стабло** са седам грана, преко којег се шаман пење на седам небеса. Маје су веровале у **небо** са седам спратова. У јудаизму, седми дан постао је дан одмора и, према томе, свети.

Седам **звезда** у Плејадама, које су се могле видети голим оком, биле су скривене испод хоризонта у Вавилону током четрдесет најтоплијих дана и дана тешких пролома облака. Због тога су често сматране духовима злих намера. Нојев голуб одлази на седам дана; седам степеница воде у Соломонов храм; Еуфрат је подељен на седам рукаваца; Рим је изграђен на седам брежуљака; у Кини се ритуали везани за мртве понављају седам пута сваког седмог дана.

³² Назив месеца потиче од грчке речи *Μην*, *Μηνός* – мерач времена, јер својим лунацијама предочава *metrum* од седам дана (3+4=7): Љубинка Бабовић, *Комплет „Кападокијских идола“ – сакралних календара планетарне богиње месеца, из Култенеа, Анадолија (Турска), са краја III и почетка II миленијума пре Христа*, Зборник радова конференције „Развој астрономије код Срба VIII“, стр. 338, Београд, 2016.

³³ Један од врхунских моралних императива по којима су живели самураји, припадници јапанске ратничке класе, гласио је: „Чак и кад умрем, вратићу се у живот *седам* пута да чувам кућу свог господара“: <http://sr.wikipedia.org/wiki/Самурај>.

Уран, који означава непоколебљиву акцију једне непредвидиве природе, изненађујућих промена, и снаге која тешко може да се предвиди.³⁴

Да смо, како нам се чини, на правом трагу са тумачењем значења бројева утканих у саму основу хаикуа, потврђује Димитар Анакијев, који пише, „опште је познато да је ритам од *пет* и седам слогова кинески и може се наћи у класичној кинеској литератури, као што су катрени настали у периоду Танг и Сонг (у питању је око 600 година поетског и културног стварања). Ритам од 5 и 7 слогова имитира ритмове природе (на пример: седмица има седам дана а бројеви 3, 5 и 7 сматрани су „магијским“ тј. произишлим из природе, па су они који су писали поезију желели природним ритмом у својим песмама да покажу да следе путеве природе, тј. да су у хармонији са природом, што је био песнички, филозофски и политички идеал у класичној Кини и касније у Јапану, а тако је и данас међу многим следбеницима хаику поезије). Хаику се и данас на Западу сматра поезијом стапања са природом, а то је поетски идеал класичне Кине који преузима Јапан и сви други.“

Како хаику није писан као једна реченица, тако не треба ни да следи правила која се у реченици морају поштовати: велико слово, употреба тачке и зареза, узвичника и знака питања... Све је дозвољено, па и кршење правила (у последње је време то чак и пожељно). Тако се у једном хаикуу могу чак и понављати одређене речи (понекад рецимо само једна реч, поновљена три пута, чини хаику), што доприноси јачем утиску, јачој слици, или се рецимо,

---

³⁴ Седам је број дана потребних за настанак света у Мојсијевој књизи „Постања“, број **небеса** у хришћанској митологији, као и број арханђела на седмом небу, број јапанских богова среће и број година несреће у западном сујеверју. Кад се поломи седам печата и огласи седма труба – настаће Апокалипса. <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=893909>

У мистеријама Митре, за душу се веровало да се уздиже кроз седам **планетарних сфера** све до божанског присуства. Овакво узнесење симболично је представљено помоћу седам капија кроз које вешт човек треба да прође, остављајући на свакој капији по један део своје одеће, што симболизује одбацивање људских особина једне за другом. Овај обред сеже још до Вавилона, где се говорило да када Иштар путује у подземни свет, мора да одбаци по један одевни предмет на свакој од седам капија. У митраистичким мистеријама људи на крају доспевају до осмог портала, Врата светлости, где су остајали голи, ослобођени свих материјалних особина и спремни да буду поново рођени у духовном свету.

По веровању нашег народа седам је **небеса**, небесних сила и богова широког неба и земље, вилинских извора, дивова у пећини, седам је огњених сфера, осветољубивих богова, злих утвара, док вода узета са седам извора (бунара) штити од урока, а Усуд долази седмо вече по рођењу, да досуди детету шта ће му бити у животу...

У епском народном стваралаштву је, баш као и у бајкама, поклањана велика пажња мистици бројева три, пет, седам... Сви врховни богови словенског пантеона поседовали су више глава: Рујевит (Руђевит) има седам глава, Поревит пет, Световид четири... Але и аждаје обично имају непаран број глава (три, седам, девет).

у једном хаикуу може наћи само седам слогова (комбинација је, наравно, безброј).³⁵

Свих седам делова композиције за клавир, познатије под називом „Седам хаикуа“, америчког композитора Џона Кејџа, из 1951-52. године, грађена је, баш као и претходна „Хаику“, око пет, седам и пет четвртина ноте. Тишина и овде игра важну улогу.³⁶

За **осам** дана живота потребно је девет дана рада.

Турска пословица

Број **осам** представља правду и милосрђе, промену, преокрет, судбину. Сматра се бројем моћи и симболом богатства. Означава и добро дело. Када се окрене за деведесет степени, симболизује вечност, бескрај, светлост и магијске моћи. Планетарни еквивалент броја *осам* је **Марс**, који означава неограничену и необуздану моћ, која мора позитивно да се усмерава, иначе може да уништи све са чим дође у додир.

Осам је број свеобухватне **сатурнске** равнотеже, предпостављене у свемирској ноћи предстварања - захваљујући огледалу, које надограђује горњи мањи круг на већи и тако гради двојно-циркуларну осмицу. Осмица означава деградацију небеске механике у „мочварну“ статистику, тачку застоја - на којој биће створитељ на раскршћу сагледава само себе. Ако то постигне прелази у деветку, повратак нултој тачки креације изнова.³⁷

Аналема (реч потиче од старогрчког назива за постоље сунчаног сата и означава линију која личи на осмицу) збирна је последица *три* кретања која се дешавају док Земља ротира и по елиптичној орбити кружи око Сунца. Њен облик који личи на глифу или број осам, порука је коју звезда током године испишује за посматраче на Земљи. Тако испада да нам **Сунце** из године у годину шаље поруку у облику броја осам, што је игром случаја тренутни број планета у Сунчевом систему (откако је Плутон изгубио тај статус). Осам је уједно и симбол изванвременског у хришћанској митологији.³⁸

³⁵ <http://www.tempslibres.org/tl/en/textes/essai05.html>

³⁶ https://www.youtube.com/watch?v=SEasu1j_Aro

https://johncage.org/pp/John-Cage-Work-Detail.cfm?work_ID=173

³⁷ „Осмим даном стварања“ сматра се васкрсење Исуса Христа и почетак новог доба, због чега су крстионице често осмоугаоног облика. Осмокраке **звезде** у романичкој уметности, розете на прозорима са осам кракова, осам врхова малтешког крста, упућују у том правцу; осмо дете (адамско колено) у родитеља је срећно за кућни напредак.

³⁸ <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=899129>

У таоистичким легендама спомињу се супериорна бића, Осам бесмртника,³⁹ који су своју бесмртност стекли под различитим околностима. Легенде тврде да је сваки од њих окусио нектар и брескву која доноси бесмртност. Многи сматрају Осам бесмртника симболом дуговечности, док их практиканти таоизма сматрају и симболом среће. За Осам бесмртника верује се да поседују натприродне моћи и да познају магију.⁴⁰

Најчешћа грешка која се, код почетника, јавља при писању хаикуа јесте „пермутовање“ бројева: тако почетници често пишу 7-8-7 (односно 7-7-8, 8-7-7) хаику, уместо 5-7-5 како је уобичајено.

Џон Кејџ није једини композитор који је стварао инспирисан хаикуом. Френк Коркоран, ирски композитор, потписује хорско остварење „Осам хаикуа“, којим је 2013. године освојио прво место на такмичењу у организацији Међународне Фондације за хорску музику (IFCM). Дело је писано за хор од четири до осам акапела гласова. Музички фигуративним и готово митским језиком, овај аутор обрађује социјално релевантне теме, помоћу једноставних описа природе и годишњих доба.⁴¹

Када не би постојао „минут до **дванаест**“, никад се ништа не би урадило.

Број **дванаест** има изузетну важност у јудаизму, хришћанству и исламу. *Дванаест* је универзалан број, јер је производ телесног броја четири и духовног броја три. Дванаест је подеока на часовнику, дванаест месеци у години, богова на Олимпу, синова Одинових, витезова округлог стола.

Дванаест знакова зодијака, који се појављују и у етрушћанској култури, највероватније су утицали на многобројне митове, легенде и бајке у којима се често јављају групе од по дванаест божанстава, хероја или важних личности, као и временске одреднице од дванаест сати, дана или година.

Исус је имао дванаест апостола, Јакоб дванаест синова, небески Јерусалим има дванаест капија, Девица Марија носи круну коју краси дванаест **звезда** – свака представља једно племе израелско; дванаест имама наследило је Мухамеда; поноћ, односно дванаести час, има посебно значење као време када животиње и духови могу да причају...

Број дванаест означава целину, комплетност, креативност, све што је добро, савршен је, хармоничан број. Означава идеју да је **универзум** свеобухватан, али дељив; представља тројство четири стране света, уређење самог **свемира**. Дванаест је зодијачких знакова, како у нашем, тако и у

---

³⁹ Тих осам бесмртника су: Чунг-Ли Чуан, Куо-Лао Чанг, Донг-Пин Лу, Гуо-Чију Цао, Тијех-Гуаји Ли, Хсијан-Цу Хан, жена у плавом Цаи-Хо Лан и вила Хсијен Ку Хо (прим. аут.)

⁴⁰ Наш народ верује да осам дана наатка „следе“ ономе ко убије змију блавора (слепића), кога **сунце** ујутро затекне неумивена, када млеко покипи на ватри.

⁴¹ <https://en.schott-music.com/shop/eight-haikus-no330187.html>

кинеском хороскопу, али и **универзума** (земља је смештена у последњем). Јапанци верују да бог, творац света седи на дванаест јастука.

Иако се данас све чешће пишу хаикуи који имају мање од 17 слогова, од јукстапозиције, односно киређија се ипак не одустаје, а управо је киређи „реч која пресеца“ хаику на два дела (5-12 или 12-5).

Поједини су се хаиђини одлучили да објаве збирке хаику поезије са само дванаест хаикуа, попут: Мартин Еспосито („Дванаест хаикуа“, 2012),⁴² Николас Макдавл („Буди мирна... 12 хаикуа из долине Веј“, 2000)⁴³, М. А. Пурифој („Дванаест хаикуа“, 2012)...⁴⁴ Хаику је утицао и на уметнике: Тино Заго подарио нам је инсталацију под називом „Поглед из угла хаикуа: дванаест цртежа“; док је Квин Дизон компоновао дело под називом „Дванаест хаикуа за мецо и оркестар“.⁴⁵

Живот почиње са **седамнаест** година.

Кинеска пословица

Питагорејци су сматрали да број **седамнаест** означава супротност, сметњу и зло; као и да је седамнаестог дана ђаво однео победу над Богом. На Блиском Истоку, локалном богу Уратру жртва се приносила *седамнаест* пута. По Библији, Потоп је почео седамнаестог дана другог месеца, док се Нојева барка насукала на копно седамнаестог дана седмог месеца.⁴⁶

У Италији се због игре са римским записом XVII, који у анаграму XIX симболизује смрт (у буквалном преводу значи „живео сам“), седамнаест понегде сматра несрећним бројем. Не сматрају сви, наравно, да број седамнаест доноси несрећу. Тако по неким веровањима седамнаест представља закон и милост, **звезде** и наду, те доноси срећу (по тврдњи неких научника потребно је покренути седамнаест мишића како би се човек осмехнуо); док се седамнаестог марта прославља дан светог Патрика.⁴⁷

⁴² <https://www.thehaikufoundation.org/omeka/index.php/items/show/1465>

⁴³ http://www.oldstylepress.com/osp_book/be-still-twelve-haiku-from-the-valley-of-the-wye/

⁴⁴ <https://www.amazon.com/Twelve-Haiku-M-Purifoy-ebook/dp/B00ABKUO3W>

⁴⁵ http://www.tinozago.com/pages_drawings1_venezia/lge_draw_haiku.html

<https://www.youtube.com/watch?v=dqmdInvURr4>

<https://www.shsu.edu/academics/music/faculty-bios/emily-heilman.html?width=660&height=425>

⁴⁶ У Египту, седамнаестог дана у месецу, бог Озирис баца се у реку у Тифоновом ковчегу. Према грчкој традицији, препоручљиво је сећи дрвену грађу за бродове седамнаестог у месецу. У античкој класици, седамнаест се повезује с вођењем ратова и херојством. У познатим турским легендама спомиње се седамнаест ратова, а често седамнаест јунака бива убијено или главни јунак задобија седамнаест тешких рана.

⁴⁷ Ирско острво је, захваљујући њему, једно од ретких земаља где је хришћанство прихваћено без проливања крви. По једној легенди протерао је све змије и остале

Други који потврђује наша тумачења магије бројева јесте персијски лекар Цабир Ибн Хајан, познатији као Гебер. Овај суфијски ⁴⁸ филозоф и алхемичар, на прелазу из VIII у IX в.н.е, први је у исламски свет увео питагорејски принцип бројева. Број седамнаест представљао је основу на којој је темељи своју теорију о (филозофском) балансу између материјалног и духовног света.

Тврдио је да је читав материјални свет заснован на броју седамнаест: материјални свет састоји се од низа 1:3:5:8, а на овим бројевима, темеље се и сви остали; тврдио је и да је суштина сваке ствари број седамнаест: десет Божјих заповести записано је у седамнаест псалама, Јосиф је имао седамнаест година када је продат у робље и одведен у Египат, Јакоб је седамнаест година провео у Египту...

Гебер је сматрао да се у броју седамнаест моћ броја седам преноси деловањем броја један, што је називао „пријемчивошћу Божанске воље кроз акцију“, а како од броја седамнаест добијамо осмицу (број који означава Снагу, захваљујући којој прихватамо наше мане и волимо себе онаквима какви јесмо), тако „спознајемо Велику тајну“.⁴⁹

Ако седамнаест пута степенујемо десет, добићемо старост **Универзума** у секундама, од Великог праска наовамо, а ако пак, као поједини мистици, саберемо квадрате простих бројева до седамнаест (2, 3, 5, 7, 11, 13, 17) у збиру ћемо добити 666, број звери.⁵⁰

Ово тумачење, међутим, као ни (негативно) тумачење других бројева, изнето раније у тексту, не треба да нас брине јер, како каже Р. В. Емерсон: „И природа и особине човека подложне су истом дуализму... Свако слатко има своје горко, свако добро своје зло.“ Уосталом, ова се дуалност постиже и „применом песничког поступка хаикаи поезије скице (схасеи), модерним миметичким описом спољног света, којим се изражава унутарњи свет.“⁵¹

Занимљиво је истаћи да хаикуи писани на српском или енглеском језику који имају 17 слогова, када се преведу на јапански, најчешће немају толико, већ више, јер неке речи у јапанском језику имају више слогова него исте те речи на нашем или енглеском.⁵² Постоји и други разлог зашто се данас све чешће у јапанском, али и у другим језицима, све ређе налазе хаикуи од 17 слогова, а то је такозвани „слободан“, односно модеран хаику.

отровне животиње из Ирске: http://sr.wikipedia.org/wiki/Свети_Патрик;
<http://mysticalnumbers.com/number-17>

⁴⁸Суфизам, тасавуф, заједнички је назив за разне мистичне покрете унутар ислама који се одликују инсистирањем на аскези, љубави, спознаји духовне истине и екстатичком јединству са Творцем, као крајњем циљу сваког појединца.

⁴⁹ <http://www.greatdreams.com/sacred/17-muhammad.htm>

⁵⁰ <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=947125>

⁵¹ Кајоко Камасаки у: Нацуме Сосеки, *Десет ноћи, десет снова*, стр. 40, Београд, 2010.

⁵² <http://www.nahaiwrimo.com/home/why-no-5-7-5>

Канадски композитор Рејмонд Муреј Шафер компоновао је 1997. године хорско дело под називом „Седамнаест хаикуга“, базирано на седамнаест хаикуга јапанских аутора који говоре о поју птица, ветру, цврчку, шуму потока, звону звона или праску ватромета (сви звуци опевани у хаикугу преточени су у музику).⁵³

3. ЗАКЉУЧАК

Након овог подужег прегледа видимо да су (астрономска) значења бројева универзална и да се поруке које они носе исто или слично тумаче у свим културама на свим меридијанима. Зато је хаикуга тако опште прихваћен широм земљиног шара.

Платон је изучавање бројева сматрао „највишим нивоом знања“, док је Питагора веровао да бројеви имају душу, као и магичне моћи. Свуда у свету бројеви стоје у тесној вези са сујеверјем, митологијом и религијом. Њихова значења одиграла су важну улогу у историји човечанства, као што то чине данас, а чиниће и у будућности.

Неки су бројеви (3, 4, 7, 12 нпр.), како смо показали овим текстом, свети у многим религијама; бројеви су уткани у све митове и бајке широм света, а користе их и дан данас сви они који стварају и пишу своје, ауторске бајке и митове, али и хаикуге. Они су ти који нам поручују да у животу ништа није случајно, да се све дешава са разлогом.⁵⁴

Бројеви нису насумице бачени у свет – они се спајају у уравнотежени ред, али и више од тога. Као праквалитети **универзума** и апсолутни трагови надљудских сила, они су и свети симболи божанстава. Једино се преко бројева може докучити тајна универзума.

Литература

- Бања Нацуиши, *Глупост и поезија*, “Хаикуга новине”, бр. 26, Ниш, 2011.
 Бојан Јовановић, *Дух паганског наслеђа*, Београд, 2015.
 Вилијем Џорџ Астон, *Шинтоизам, древна религија Јапана*, Београд, 2010.
 Владета Поповић, *Развитак српске лирике с обзиром на светску*, Српска књижевна критика, Београд, Нови Сад, 1983.
 Војислав Кршић, *Лексикон религија, митологије и вјерских секти*, Београд, 2002.
Врапчева прича, Изабране хаикуге песме из Едо периода, Београд, 2011.
 Драган Ј. Ристић, *Лукстапонирани поларитет*, “Хаикуга новине”, бр. 29, Ниш, 2015.
 Драгослав Андрић, *Антологија старе јапанске поезије*, Нови Сад, 2004.
 Живан Живковић, *Дејан Разић и класична јапанска поезија*, “Освиг” 15, Лесковац 1996.

⁵³ <https://www.allmusic.com/composition/seventeen-haiku-for-chorus-mc0002565383>

⁵⁴ <https://mysticalnumbers.com/>

- Живојин Р. Андрејић, *Универзална условљеност оријентације храмова у простору према сунцу од мезолита до хришћанства*, Зборник радова конференције „Развој астрономије код Срба VIII“, Београд, 2016.
- Јелена Аранђеловић Лазивић, *Мит и систем света у уметности Догона*, Београд, 2001.
- Клаус Дитер Вирт, *Хаику, сенрју, запаи*, “Хаику новине”, бр. 32, Ниш, 2017.
- Крис Линдбек, *Како писати хаику, Јукстапозиција и киређи*, “Хаику новине”, бр. 29, Ниш, 2015.
- Милутин Тадић, *Картографија или Карту читај – никога не питај*, Београд, 2010.
- Нацуме Сосеки, *Десет ноћи, десет снова*, Београд, 2010.
- Р. В. Емерсон, *Духовни закони*, Београд, 2012.
- Радмила Гиких, *Намасте Индијо*, Саша Радоњић, “Речник српске путописне прозе”, Нови Сад, 1995.
- Слободан Прошић, *Естетика Јапана*, “Освит”, бр. 9, Београд, 2011.
- Словенска митологија, енциклопедијски речник*, Београд, 2001.
- Џим Кацијан, *Хаику буквар*, “Освит”, бр. 8, Београд, 2011.
- <https://mysticalnumbers.com/>
- <https://www.allmusic.com/composition/seventeen-haiku-for-chorus-mc0002565383>
- <https://www.amazon.com/Twelve-Haiku-M-Purifoy-ebook/dp/B00ABKUO3W>
- <https://en.schott-music.com/shop/eight-haikus-no330187.html>
- <http://www.greatdreams.com/sacred/17-muhammad.htm>
- <http://www.nahaiwrimo.com/home/why-no-5-7-5>
- http://www.oldstillepress.com/osp_book/be-still-twelve-haiku-from-the-valley-of-the-wye/
- <https://www.shsu.edu/academics/music/faculty-bios/emily-heilman.html?width=660&height=425>
- <http://www.tempslibres.org/tl/en/textes/essai05.html>
- <https://www.thehaikufoundation.org/omeka/index.php/items/show/1465>
- http://www.tinozago.com/pages_drawings1_venezia/lge_draw_haiku.html
- <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=899129>
- <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=947125>
- <https://www.whats-your-sign.com/spiritual-meaning-of-numbers.html>
- <https://www.youtube.com/watch?v=dqmdInvURr4>

UNIVERSE AND HAIKU

This paper discussed the mathematical and astronomical base of haiku: the numbers (visible and invisible) that form the base of haiku (1, 2, 3, 4, 5, 7, 8 and 17) are explained from astronomical and mythological point of view.

Key words: astronomy in haiku, haiku, poetry, mythology